



Forslag til Råstofplan 5



Region Syddanmark

Forord

Råstoffer er fundamentale for udvikling og vækst i regionen – fra byggeri og infrastruktur til erhverv og grøn omstilling. Derfor er det afgørende, at vi både sikrer tilstrækkelig adgang til råstoffer og beskytter de værdier, der gør vores region unik.

Med fælles ansvar og omhu præsenterer Regionsrådet en ny råstofplan for Region Syddanmark. Denne plan vil tage højde for behovet for råstoffer i alle dele af regionen og balancere hensynene til natur, landskaber og lokalmiljøer. Vi ønsker at skabe rammerne for en stabil forsyning af råstoffer på en måde, der også værner om vores fælles værdier.

Det er Regionsrådets ambition at planen skal sikre forsyningen med sand, grus og sten i de kommende år i hvert af de fire geografiske delområder: Sønderjylland, Sydvestjylland, Trekantområdet og Fyn. Den decentraliserede forsyningsstruktur skal medvirke til at undgå at transporten i sig selv bliver en miljøbelastende og fordyrende faktor.

Udlæg af nye grave- og interesseområder i forslaget til Råstofplan 5 bygger på dels de ideer og forslag regionen modtog i 2025 og dels på regionens egen eftersøgning af råstoffer. Det fører til at regionen udlægger en række nye graveområder for sand, grus og sten, teglværksler og klæg i Råstofplan 5 og derved sikrer en langsigtet og robust forsyning der kan understøtte udviklingen i Region Syddanmark i de kommende år.

For at understøtte den rette balance mellem en tilstrækkelig forsyning med råstoffer og hensynet til natur, landskab, naboer klima vil Regionsrådets prioritere en række tiltag på råstofområdet. Det sker i et politisk vedtaget katalog med initiativer, der skal udmøntes i planperioden.



Bo Libergren
Regionsrådsformand



Poul Erik Jensen
*Formand for Udvalget for Miljø,
Mobilitet og Uddannelse*

Indhold

1.	Proces for vedtagelse af ny råstofplan	4
2.	Råstofplanen og tilladelse til råstofgravning	5
3.	Hvad er en råstofforekomst?.....	7
4.	Strategi for råstofforsyningen i Region Syddanmark	8
4.1	Forsyning med sand, grus og sten.....	9
4.2	Forsyning med ler.....	10
4.3	Forsyning med klæg	10
5.	Retningslinjer.....	11
5.1	Retningslinje 1 - Grave- og interesseområder - definitioner	11
5.2	Retningslinje 2 - Ressourcebeskyttelse	11
5.2.1	Redegørelse – Ressourcebeskyttelse.....	12
5.3	Retningslinje 3 -Råstofindvindingstilladelser	12
5.3.1	Redegørelse – Råstofindvindingstilladelser	12
5.4	Retningslinje 4 - Råstofindvindingstilladelser uden for graveområder	14
5.4.1	Redegørelse – Råstofindvindingstilladelser uden for graveområder	14
5.5	Retningslinje 5 - Efterbehandling	15
5.5.1	Redegørelse - Efterbehandling	15
5.6	Retningslinje 6 - Tillæg til råstofplanen.....	15
6.	Udlæg af graveområder og interesseområder	16
6.1	Graveområder for sand, grus og sten	16
6.2	Interesseområder for sand, grus og sten	17
6.3	Graveområder for teglværksler og bentonit.....	17
6.4	Interesseområde for ler og bentonit.....	18
6.5	Graveområder for klæg.....	18
6.6	Interesseområder for klæg	19

1. Proces for vedtagelse af ny råstofplan

Råstofplanen er en plan der danner rammerne for den fremtidige indvinding og forsyning med råstoffer i regionen. I Region Syddanmark omfatter planen råstofferne sand, grus, sten, ler, klæg og bentonit.

Råstoflovens § 5a foreskriver at regionsrådet skal udarbejde en råstofplan der skal danne rammer for forsyningen i mindst 12 år. Af Råstoflovens § 5a fremgår også, at kommunerne er bundet af råstofplanen i deres planlægning og administration.

Råstoflovens § 6a (Tekstboks 1) beskriver den procedure regionsrådet skal følge ved udarbejdelsen af råstofplanen. Det fremgår af § 6a, at regionsrådet skal gennemgå råstofplanen hvert fjerde år og vurdere, om der er behov for justeringer eller revision af planen.

Tekstboks 1: Råstoflovens bestemmelser om udarbejdelse af råstofplanen

§ 6 a. Før udarbejdelsen af et forslag til råstofplan eller ændringer hertil indkalder regionsrådet ideer, forslag m.v. med henblik på planlægningsarbejdet. Indkaldelse sker ved offentlig bekendtgørelse. Offentlig bekendtgørelse kan ske udelukkende digitalt.

Stk. 2. Indkaldelsen skal indeholde en beskrivelse af status på området og beskrivelse af hovedspørgsmål for den kommende planlægning. Indkaldelsen sker med en svarfrist på 8 uger.

Stk. 3. Regionsrådets forslag til råstofplan udsendes i offentlig høring med en frist på 8 uger til at fremsætte indsigelser. Offentlig høring kan ske udelukkende digitalt.

Stk. 4. En råstofplan kan ikke vedtages endeligt, hvis miljø- og fødevareministeren til varetage af statslige interesser har modsat sig dette skriftligt over for regionsrådet inden udløbet af indsigelsesfristen. Forslaget kan herefter først vedtages, når der er opnået enighed mellem parterne om de nødvendige ændringer.

Stk. 5. I forbindelse med den endelige vedtagelse af råstofplanen kan der foretages ændring af det offentliggjorte planforslag. Berører ændringen på væsentlig måde andre myndigheder eller borgere end dem, der ved indsigelse har foranlediget ændringen, kan vedtagelsen af planen ikke ske, før de pågældende har fået lejlighed til at udtale sig. Ved væsentlige ændringer i et forslag til råstofplan skal miljø- og fødevareministeren have lejlighed til at udtale sig. Regionsrådet fastsætter en frist herfor. Hvis ændringen er så omfattende, at der reelt foreligger et nyt planforslag, skal dette offentliggøres efter reglerne i stk. 3.

Stk. 6. Regionsrådet sørger for offentlig annoncering af den endeligt vedtagne råstofplan. Ved annonceringen skal der gives klagevejledning og oplysning om klagefrist. Offentlig annoncering kan ske udelukkende digitalt. Råstofplanen sendes samtidig til miljø- og fødevareministeren samt til øvrige myndigheder, hvis interesser berøres. Råstofplanen skal være offentligt tilgængelig.

Stk. 7. Regionsrådet gennemgår råstofplanen hvert fjerde år for at vurdere, om der er behov for justeringer eller revision. Til brug for vurderingen udarbejdes en redegørelse, som udsendes i offentlig høring i mindst 8 uger. Offentlig høring kan ske udelukkende digitalt. På dette grundlag beslutter regionsrådet, om der er behov for at udarbejde en ny råstofplan.

LBK nr. 1230 af 20/11/2024

2. Råstofplanen og tilladelse til råstofgravning

Indvinding af råstoffer administreres efter råstofloven. Råstofloven handler både om planlægning af råstof-forsyning og aktiviteter (fx udlæg af graveområder) og om tilladelse til konkrete indvindingsprojekter. I forbindelse med tilladelser til råstofindvinding kan der fastsættes vilkår efter råstofloven, og der vil ofte være behov for tilladelser og dispensationer efter anden lovgivning der administreres af både staten, kommunerne og regionen.

Råstofgravning skal som udgangspunkt foregå i de graveområder der er udlagt. Inden for råstofplanens graveområder har råstofindvinding første prioritet. Det betyder, at der som hovedregel gives tilladelse til råstofindvinding, og at en ansøgning ikke kan afvises under henvisning til andre generelle interesser. Enhver smæssig råstofindvinding kræver altid en tilladelse, og i tilladelsen stilles en række vilkår på baggrund af de konkrete, lokale forhold. Der kan imidlertid være opstået ændrede forhold siden et område blev udlagt i råstofplanen, der bevirker at en konkret ansøgning om tilladelse til råstofindvinding ikke kan virkeliggøres. Der foretages altid en konkret vurdering af miljøforholdene ved sagsbehandlingen af en ansøgning.

Det er som udgangspunkt lodsejer, der ejer råstofforekomsten, og ansøgning om indvindingstilladelse indsendes ofte af lodsejer selv, en entreprenør eller rådgiver man har truffet aftale med.

I Danmark foretages der vurderinger af kommende aktiviteterets miljømæssige konsekvens på to niveauer. Dels når aktiviteten planlægges, det vil sige, når der udarbejdes en plan eller et program, der omfatter aktiviteter (her råstofplanen), dels når der udarbejdes et konkret projekt, der rummer aktiviteten (her tilladelse til gravning). Miljøvurderingen sker i henhold til lov om miljøvurdering af planer og programmer og af konkrete projekter (LBK nr. 4 af 03/01/2023)

Miljøvurderingen af råstofplanen sker på et overordnet strategisk niveau og dækker bredere og mere overordnet end miljøvurderingen af den enkelte råstofindvinding. Formålet med en miljøvurdering er, at der under inddragelse af offentligheden tages hensyn til planers, programmers og projekters sandsynlige væsentlige indvirkning på miljøet.

Som en del af miljøvurderingen af råstofplanen er der udarbejdet miljørapporter for konkrete, nye foreslåede graveområder. Miljørapporterne vurderer på et overordnet strategisk niveau den sandsynlige, væsentlige indvirkning på miljøet af planens eller programmets gennemførelse og rimelige alternativer.

Den endelige plan er et resultat af en miljøvurdering, der har ført til, at nogle områder er valgt fra. De resterende er vurderet at være miljømæssigt hensigtsmæssige at beholde i planen.

Det overordnede strategiske niveau betyder bl.a. at miljøvurderingen af råstofplanen gennemføres ud fra eksisterende viden, der er tilgængelig på det tidspunkt planen udarbejdes. Der er som udgangspunkt ikke krav om, at der tilvejebringes ny viden gennem konkrete undersøgelser eller nye rapporter. Der vil derfor være oplysninger eller undersøgelser, der først tilvejebringes i forbindelse med behandlingen af en konkret ansøgning om en råstofindvindingstilladelse. Kun de graveområder, hvor det på det foreliggende vidensgrundlag vurderes muligt at imødegå væsentlige indvirkninger på miljøet i forbindelse med en gravetilladelse, er medtaget i råstofplanen.

Ved en ansøgning om tilladelse til råstofgravning inden for et af råstofplanens graveområder, vil der blive taget stilling til det konkrete projekt. I den forbindelse vil det blive undersøgt nærmere, om der er forhold der gør det nødvendigt at stille konkrete vilkår i tilladelsen. De nødvendige vilkår kan først fastlægges, når man kender detaljer i det konkrete projekt, eksempelvis hvilke maskiner der forventes anvendt, hvilke øn-

sker der er til efterbehandling m.v. Til behandling af ansøgninger om gravetilladelse inden for et udlagt graveområde vil ansøger ofte tilvejebringe yderligere oplysninger om det konkrete område. Med udgangspunkt i det samlede vidensgrundlag udarbejdes en gravetilladelse, som gennem en række vilkår sikrer, at væsentlige indvirkninger på miljøet kan imødegås. De nye oplysninger og den konkrete vurdering kan i nogle tilfælde betyde, at der ikke kan gives tilladelse til råstofindvinding på hele det areal, der er udlagt som graveområde.

I indvindingstilladelsen er det muligt at regulere de påvirkninger, der gennem miljøvurderingerne måtte være klarlagt, herunder evt. påvirkninger på grundvand, natur eller gener fra støv og støj. Det er også ved fastsættelsen af vilkår, at det vurderes, hvor stor afstand der skal være til naboer, veje m.m.

Regionen fører systematiske tilsyn med råstofgravene i Region Syddanmark. Foruden den planlagte tilsynsindsats, vil der blive ført tilsyn, som opfølgning på henvendelser fra fx borgere.

I vurderingen af nye graveområder er der derfor taget udgangspunkt i at negative påvirkninger kan afbødes gennem de vilkår der normalt stilles i forbindelse med råstofgravning, selvom de nødvendige vilkår først fastlægges ved den senere behandling af en ansøgning om tilladelse til råstofindvinding.



Grusgrav ved Røde kro. Foto: Red Star 2026

3. Hvad er en råstofforekomst?

Råstofforekomster defineres som de jord- og bjergarter, der kan udnyttes økonomisk gennem en proces, hvor indvinding og oparbejdning sker med den tilgængelige teknologi.

I Region Syddanmark indvindes råstofferne sand, grus, sten, teglværksler, bentonit og klæg.

Råstofferne sand, grus og sten samt ler er dannet af ismasserne og aflejret under de forgangne istider, mens klæg er et råstof der stadig dannes af processerne i Vadehavet. Bentonit er en plastisk lerart med et højt indhold af et mineralet montmorillonit. Montmorillonit dannes ved nedbrydning af vulkansk aske, og det er aflejret i havet for cirka 50 millioner år siden.

Da istiden og andre naturprocesser ikke har sørget for en jævn fordeling af råstofferne, er der ikke mulighed for at indvinde kvalitetsråstoffer alle steder i regionen; råstofferne må indvindes de steder, naturen har lagt dem.

Sand og grus findes manges steder, men der er stor variation i kvalitet og egenskaber. Teglværksler indvindes på Fyn og i Sønderborg/Aabenraa-området. Klæg findes ved Vadehavskysten, mens den eneste bentonitforekomst i regionen er på Tåsinge.

4. Strategi for råstofforsyningen i Region Syddanmark

I dette kapitel fastlægges regionsrådets strategi for den fremtidige forsyning med råstoffer i Region Syddanmark. Region Syddanmark har ansvaret for planlægning, tilladelser og tilsyn i forbindelse med råstofgravning på land. Regionens råstofplan er derfor essentiel for regionsrådets ambition om at sikre en langsigtet og stabil forsyning med sand, grus og sten i de kommende år i hvert af de fire geografiske delområder: Sønderjylland, Sydvestjylland, Trekantområdet og Fyn.

Strategien er udarbejdet på baggrund af hensynene i råstoflovens formålsparagraf (Tekstboks 2), de kendte råstofressourcer og en vurdering af det fremtidige behov.

Tekstboks 2: Råstoflovens formålsparagraf

§ 1. Lovens formål er at sikre:

- 1) at udnyttelsen af råstofforekomsterne på land og hav sker som led i en bæredygtig udvikling efter en samlet interesseafvejning og efter en samlet vurdering af de samfundsmæssige hensyn, der er nævnt i § 3,
- 2) at indvinding og efterbehandling tilrettelægges således, at det efterbehandlede areal kan indgå som led i anden arealanvendelse,
- 3) en råstofforsyning på længere sigt,
- 4) at råstofferne anvendes i forhold til deres kvalitet, og
- 5) at naturbundne råstoffer i videst muligt omfang erstattes af affaldsprodukter

§ 2. Loven omfatter sten, grus, sand, ler, kalk, kridt, tørv, muld og lignende forekomster. Loven gælder ikke for råstoffer, der er omfattet af lov om anvendelse af Danmarks undergrund.

§ 3. Ved lovens anvendelse skal der på den ene side lægges vægt på råstofressourcernes omfang og kvalitet og en sikring af råstofressourcernes udnyttelse samt tages erhvervsmæssige hensyn. På den anden side skal der lægges vægt på miljøbeskyttelse og vandforsyningsinteresser, beskyttelse af arkæologiske og geologiske interesser, naturbeskyttelse, herunder bevarelsen af landskabelige værdier og videnskabelige interesser, rekreative interesser, en hensigtsmæssig byudvikling, infrastrukturanlæg, herunder energiproducerende anlæg, jord- og skovbrugsmæssige interesser, sandflugtsbekæmpelse og risiko for oversvømmelse eller erosion af kysten, fiskerimæssige interesser, ulemper for skibs- og luftfarten samt ændringer i strøm- og bundforhold.

LBK nr. 1230 af 20/11/2024

Danmark er i dag et af de lande i EU, der forbruger allerflest råstoffer per indbygger. Ifølge Danmarks Statistik blev der i 2025 indvundet ca. 38 mio. m³ råstoffer på land og på havet. Det svarer til, at hver dansker anvender ca. 1 kg råstof i timen, døgnet rundt, året rundt. Og den fremtidige efterspørgsel efter råstoffer forventes at stige lokalt og globalt. Det kan føre til ressourceknaphed.

Råstoffer som sand og grus kan ikke gendannes, derfor handler en bæredygtig råstofforvaltning i dag ikke alene om at sikre en stabil råstofforsyning, men også om at bidrage til nye løsninger, der kan reducere forbruget fx ved at recirkulere både råstoffer og overskudsjord.

Som udgangspunkt for strategien er der udarbejdet en redegørelse for forsyningen. I Syddanmark kommer hovedparten af forsyningen af sand, grus og sten fra indvinding på land. En mindre del af forsyningen kommer fra havet, genbrugsmaterialer og importeret granit.

Redegørelsen opdateres i forbindelse med udarbejdelsen af en ny råstofplan og hvert fjerde år til brug for regionsrådets vurderingen af, om der behov for revision af råstofplanen. Redegørelsen blev opdateret i forbindelse med Regionsrådets beslutning om revision i 2024 og er blevet opdateret i forbindelse med udarbejdelsen af denne råstofplan.

Udover det der nævnes i tekstboks 2, fremgår det af råstoflovens §5, at regionsrådet skal udføre en kortlægning af råstofforekomsterne på landjorden.

For at understøtte råstoflovens formål og opgaver og for at prioritere tiltag i forhold til forsyningssituationen og råstofplanens strategi, udarbejder regionsrådet et katalog med initiativer på råstofområdet, der skal udmøntes i planperioden. Regionsrådet beslutter, hvor ofte der er behov for at revidere kataloget med initiativer på råstofområdet.

4.1 Forsyning med sand, grus og sten

Store transportafstande bidrager til en øget belastning af klima, miljø og vejinfrastruktur. Regionen har gennem de seneste år fået lavet analyser af transporten med råstoffer. Analyserne viser, at råstofferne transporteres gennemsnitligt ca. 30 km fra råstofgrav til aftager. Transport står for 45 % af CO₂-aftrykket fra råstoffer. Dog kan transportens bidrag hurtigt komme til at overstige de samlede udledninger fra indvinding, hvis den gennemsnitlige transportlængde øges. Hvis transportlængden stiger til 70 km i gennemsnit, vil transport stå for dobbelt så stor udledning som selve indvindingen. Tung transport med mange lastbiler medfører også et stort slid på vejnettet og bidrager til øget trængsel.

I 2024 blev 92% af al sand, grus og sten, som indvindes i Region Syddanmark, anvendt inden for regionen. 5% transporteres til det øvrige Danmark og 3 % til udlandet. Råstofferne anvendes primært til vej- og anlægsprojekter, der udgør 70 % af den indvundne mængde (COWI 2026¹ og Metabolic, del 2²).

I nogle dele af landet er der efterhånden knaphed på gode råstoffer. Det må derfor forventes, at råstoffer i stigende grad vil blive transporteret på tværs af landet. Region Syddanmark har derfor også et ansvar for at bidrage til den samlede råstofforsyning i Danmark. Det sker også allerede i dag, hvor fx ca. 20 % af de betonprodukter der fremstilles i Region Syddanmark også anvendes i regionen, mens over 60 % anvendes i resten af landet og en mindre del eksporteres.

Råstofforbruget er primært bestemt af byggeriets omfang og anlæg af veje. Behovet for råstoffer er derfor størst i de områder, hvor der sker byudvikling og hvor der er større vej- og anlægsprojekter i gang. Planlægning af infrastrukturen med veje, jernbaner og havne vil i sidste ende få betydning for råstofforbruget til nyanlæg og behovet for transport med råstoffer. Med Folketingets politiske aftale *Infrastrukturplan 2036* er der afsat 161 mia. kr. til investeringer, fornyelse og vedligeholdelse i transportområdet, hvoraf 64 mia. kr. går til veje. Det kræver en stabil forsyning med råstoffer.

Der sker løbende samfundsændringer, der var svære at forudse for blot få år siden. Den grønne omstilling har taget fart med udbygning af fjernvarmenettet og etablering af brintinfrastruktur. Datacentre har gjort deres indtog, og der er sket en stigning i etableringen af områder til pladskrævende erhverv. Det er alt sammen aktiviteter, der kræver mange råstoffer til etablering, og det er store projekter, der kan lægge pres på den lokale forsyning.

For at opnå balance mellem en tilstrækkelig forsyning med råstoffer og hensynet til natur, landskab, naboer klima, og en minimeret transport har Region Syddanmark valgt en langsigtet og stabil forsyningsstruktur der bygger på en ambition om at sikre en robust forsyning med sand, grus og sten i de kommende år og det tilstræbes, at hvert af de fire geografiske delområder er selvforsynende.

Delområderne som

Fyn: Kommunerne på Fyn samt Langeland og Ærø Kommune

Trekantområdet: Billund, Vejle, Fredericia og Kolding Kommuner

Sydvestjylland: Varde, Esbjerg, Fanø og Vejen Kommuner

Sønderjylland: Haderslev, Tønder, Aabenraa og Sønderborg Kommuner



4.2 Forsyning med ler

Teglværkerne forædler råstoffet ler til teglsten, der sælges i hele landet og eksporteres til mange steder i Europa. I Region Syddanmark er der i gennemsnit i perioden 2016 til 2025 indvundet 235.000 m³ ler til teglværksbrug pr. år. Det svarer til ca. halvdelen af alt det ler, der indvindes til teglproduktion i hele Danmark.

I regionen foregår produktionen på forskellige teglværker. Der er i 2026 fire teglværker ved Egersund i Sønderborg Kommune. På Fyn er der et aktivt teglværk.

Produktionsapparatet i teglværksindustrien er investeringstungt og omfatter fx robotter og automatiserede tunnelovne eller teknologi, der kan reducere klimaaftrykket. Derfor er det væsentligt for den fortsatte drift og investering i virksomhederne, at der er mulighed for at indvinde tilstrækkeligt med kvalitetsler i en rimelig afstand fra teglværkerne i så lang tid frem, at investeringer er rentable.

Teglværksindustrien skal have mulighed for indvinding til fortsat produktion i mindst 35 år fortrinsvis inden for en afstand på 30 km.

4.3 Forsyning med klæg

Behovet for klæg kan overordnet set opdeles i tre kategorier:

- Behov til almindeligt vedligehold af diger
- Behov til udbedring efter eventuelle digebrud
- Behov til forstærkning/forhøjelse af diger

For nuværende er det ikke muligt at estimere behovet for klæg til forstærkning af diger. I lyset af de klimaforandringer, der kommer over de kommende år, må det imidlertid forventes, at der er behov for at forstærke diger langs Vadehavet. Dermed vil der være brug for at udlægge flere graveområder til indvinding af klæg.

Region Syddanmark vil i dialog med de berørte myndigheder og digelag arbejde for at sikre, at der er mulighed for at indvinde klæg tæt på de diger hvor klægen skal bruges.

5. Retningslinjer

Regionsrådet skal jf. råstoflovens § 5a udarbejde en råstofplan for indvinding og forsyning af råstoffer. Regionsrådet skal yderligere fastsætte overordnede retningslinjer for råstofindvinding inden for de udlagte råstofgraveområder.

Der er udarbejdet en redegørelse for hver retningslinje, som bidrager til forståelsen af retningslinjen.

5.1 Retningslinje 1 - Grave- og interesseområder - definitioner

Graveområder er arealer der er reserveret til råstofindvinding i Råstofplan 5. Områderne omfatter følgende kategorier:

- Graveområder for sand, grus og sten
- Graveområder for teglværksler
- Graveområder for bentonit
- Graveområder for klæg.

Råstofinteresseområder er områder hvor der sandsynligvis findes råstoffer, men hvor der skal ske en nærmere kortlægning og/eller en afvejning i forhold til andre arealinteresser før områderne eventuelt kan udpeges som graveområder. Områderne omfatter fire kategorier:

- Råstofinteresseområder for sand, grus og sten
- Råstofinteresseområder for teglværksler
- Råstofinteresseområder for bentonit
- Råstofinteresseområder for klæg.

Omfang og placering af graveområder og råstofinteresseområder fremgår af kort på regionens hjemmeside (åbn hjemmesiden <https://regionsyddanmark.dk/miljo-og-klima/rastoffer/forslag-til-rastofplan-5-for-region-syddanmark>).

Regionsrådet vil hvert 4. år vurdere om råstofplanen, herunder grave- og interesseområderne, har behov for justeringer eller revision jf. § 6a, stk. 7 i råstofloven.

5.2 Retningslinje 2 - Ressourcebeskyttelse

Graveområder og interesseområder skal beskyttes mod anden anvendelse, der kan hindre råstoffernes udnyttelse. Kommuner og andre myndigheder skal respektere råstofplanen. Det betyder, at myndighederne gennem planlægning og administration af lovgivning skal sikre denne beskyttelse, herunder ved:

Planlægning

- at der ikke må planlægges for arealanvendelse, der vil hindre råstofindvinding på kort eller langt sigt i interesse- og graveområder.

Konkrete ansøgninger om ændret anvendelse og anlæg

- at der alene må meddeles tilladelser eller dispenseres til ændret arealanvendelse og anlæg, der hindrer råstoffernes udnyttelse på kort og på langt sigt, i de tilfælde hvor kommunen har taget stilling til at der ikke kan meddeles afslag i medfør af lovgivningen.

- at kommunens tilladelser og dispensationer kan gives, hvis det forinden er godtgjort overfor regionen, at råstofferne er udnyttet.

5.2.1 Redegørelse – Ressourcebeskyttelse

Bestemmelserne om ressourcebeskyttelse har til formål at sikre udnyttelse af råstofferne i overensstemmelse med regionens strategi for råstofindvinding. Statslige Infrastrukturanlæg optaget i gældende kommuneplaner, vedtaget ved anlægslov eller sikret på anden vis undtages dog fra bestemmelserne i denne retningslinje.

Anden planlægning må ikke hindre indvindingen af råstoffer i udlagte graveområder (og interesseområder) i råstofplanen. Der kan dog planlægges for områderne, når de anvendelige råstofressourcer er udnyttet.

I forbindelse med konkrete ansøgninger om ændret anvendelse og anlæg skal regionsrådet kontaktes med henblik på stillingtagen til, om anlæg eller arealanvendelse hindrer udnyttelse af råstoffer.

Erhvervsmæssigt nødvendigt byggeri for landbrug og fiskeri efter planlovens §36 hindres ikke ved denne retningslinje. Dog bør der ved kommunens vurdering af placering (planlovens §36 stk. 2) tages hensyn til råstofudnyttelsen og regionen skal i den forbindelse kontaktes.

5.3 Retningslinje 3 -Råstofindvindingstilladelser

Inden for råstofplanens graveområder har råstofindvinding førsteprioritet.

Råstofressourcen i graveområder skal udnyttes optimalt, både over og under grundvandsspejl, medmindre der er særlige forhold der forhindrer dette.

Der skal så vidt muligt ske gennemgravning af skel mellem gravearealer der udnyttes af forskellige firmaer eller på forskellige tidspunkter. Vilkår om skelgennemgravning tinglyses på de berørte ejendomme indtil restforekomsterne er udnyttet.

Der skal som udgangspunkt holdes minimum 25 meters graveafstand til bygninger, der anvendes til beboelse. Retningslinjen kan fraviges, hvis bygningens ejer ønsker gravning tættere på, eller hvis bygningen ønskes fjernet for at udnytte råstofressourcerne under.

For graveområder hvor der i forbindelse med miljøvurderingen er udarbejdet en Natura 2000 konsekvensvurdering, kan der være opstillet forudsætninger for udlægget. Disse forudsætninger er bindende, da forudsætningerne er en del af udpegningsgrundlaget for det pågældende areal. Forudsætningerne kan derfor ikke fraviges medmindre det godtgøres at den interesse de skal tilgodese ikke tilsidesættes. Miljøvurderingerne og Natura 2000 konsekvensvurderingerne for de konkrete udlagte områder kan ses på regionens hjemmeside.

5.3.1 Redegørelse – Råstofindvindingstilladelser

Indenfor råstofplanens graveområder kan man som udgangspunkt forvente, at der bliver meddelt tilladelse til at indvinde råstoffer hvis der søges om det. Det betyder, at en ansøgning ikke kan afvises under henvisning til andre generelle interesser, såsom landbrugsjordens dyrkningsværdi, generelle natur- og landskabsinteresser, generelle hensyn til grundvand eller hensyn til fremtidig byudvikling. Der kan imidlertid være opstået ændrede forhold, der bevirker at en konkret ansøgning om råstofindvindingstilladelse ikke kan virkeliggøres. Der foretages altid en konkret vurdering af miljøforholdene ved en ansøgning. Det er derfor ikke nødvendigvis alle dele af et givent graveområde, der vil kunne udnyttes til råstofgravning.

For at udnytte råstofressourcen optimalt skal der stræbes efter at grave til ressourcens bund både over og under grundvandsspejlet. Når en råstofressource er fuldt udnyttet kan arealet tages ud af råstofplanen og området er dermed ikke mere prioriteret til råstofindvinding.

Hvor der indvindes på begge sider af skel, skal der stræbes efter at grave igennem skellet, så råstofressourcen udnyttes fuldt ud. Der kan dog forekomme forhold, hvorved dette ikke kan realiseres, så som at der i skellet ligger beskyttede diger eller der forekommer læhegn, der er levested for beskyttede arter. Sådanne forhold kan dog ændre sig over tid og evt. vilkår om skelgennemgravning tinglyses, for at sikre at ressourcen kan udnyttes på et senere tidspunkt. Når ressourcen er udnyttet, vil vilkåret aflyses på ejendommen.

Der skal som udgangspunkt holdes en respektafstand på 25 meter til beboelsesbygninger. Denne afstand kan dog være større ved vurdering af et konkret projekt eller mindre hvis lodsejer ønsker det, og det vurderes at være sikkerhedsmæssigt forsvarligt.

I nogle tilfælde har en væsentlighedsvurdering i forbindelse med miljøvurderingen for konkrete, potentielle udlæg af råstofområder vist, at en væsentlig påvirkning af naturtyper og arter på Natura 2000 områders udpegningsgrundlag ikke kan afvises. Kan dette ikke afvises, kan planen kun vedtages, hvis en efterfølgende konsekvensvurdering viser, at Natura 2000 områdets samlede integritet ikke skades. Hvis der er risiko for væsentlig og skadelig indvirkning, kan konsekvensvurderingen pege på, at planen eller projektet skal tilpasses, eller der skal fastlægges konkrete afværgeforanstaltninger, som kan afbøde påvirkningen.

Derfor er der i nogle tilfælde forudsætninger for udlæg af graveområder der skal sikre Natura 2000 områders samlede integritet, og dermed også sikre, at der er overensstemmelse med Natura 2000 lovgivningen. Forudsætningerne skal sikre, at der ved tilladelse til råstofindvinding træffes nødvendige afværgeforanstaltninger af hensyn til Natura 2000 området som beskrevet i Natura 2000 konsekvensvurderingen. Foranstaltningerne er ikke vilkår til en kommende tilladelse, men eksempler på tiltag der kan sikre at der ikke sker en påvirkning på Natura 2000 områdets udpegningsgrundlag.

Da det konkrete projekt kan have andre karakteristika end det, der er beskrevet på planniveau, herunder fx konkret indvindingsareal, graveplan og specifikke maskiner, kan det vise sig at være nødvendigt at lave en ny konsekvensvurdering på tidspunktet for ansøgningen.

Da en tilladelse ikke må stride mod den til enhver tid gældende vandområdeplan, skal det i forbindelse med ethvert konkret graveprojekt blive vurderet om projektet direkte eller indirekte påvirker tilstand og mulighed for målopfyldelse for en vandforekomst i den til enhver tid gældende vandområdeplan.

Tekstboks 4: Andre forhold ved tilladelser

Nærhed til lufthavne

Bestemmelser om forholdsregler til nedsættelse af kollisionsrisikoen mellem luftfartøjer og fugle/pattedyr på flyvepladser er omfattet af BL 3-16, 4. udgave, som fastsætter bestemmelser for offentlige flyvepladser af en vis størrelse (BEK nr. 9103 af 31/01/2005). Det fremgår heraf, at der ikke bør etableres permanente søer, vådområder m.v. der kan tiltrække fugle inden for en afstand af 13 km fra lufthavne. I Region Syddanmark er Billund, Esbjerg, Odense og Sønderborg lufthavne omfattet heraf. Ligeledes skal det sikres at der ikke er øget risiko for birdstrikes ved Flyvestation Skrydstrup.

Grundvandsbeskyttelse i sårbare områder

I forbindelse med behandling af en ansøgning om tilladelse til erhvervsmæssig indvinding af råstoffer skal regionen bl.a. varetage hensynet til vandforsyningsinteresser, når der foretages en samlet afvejning af hensynene i råstoflovens § 3. Regionen skal fastsætte vilkår om bl.a. efterbehandling af arealet med henblik på at begrænse miljømæssige gener og forebygge forurening af grundvandet og jorden, jf. råstoflovens § 10 og regionen skal i den forbindelse høre kommunen herom. Behovet for vilkår vil bero på en konkret vurdering af det skal ansøgte projekt og geologien og grundvandsforhold i området.

Hvor grundvandsforekomster vurderes sårbare ud fra de geologiske forhold, og råstofgravning øger sårbarheden eller forringer andre muligheder for grundvandsbeskyttelse, kan der være behov for at stille vilkår om en efterbehandling til en anvendelse uden brug af sprøjtemidler eller gødningsstoffer.

Jord til råstofgrave

Der er forbud mod at deponere jord i råstofgrave, jf. jordforureningslovens § 52 (LBK nr. 282 af 27/03/2017). Der kan dog ansøges om dispensation, der i nogle tilfælde kan meddeles efter konkret vurdering af bl.a. risiko for forurening af eksisterende og fremtidige drikkevandsressourcer.

5.4 Retningslinje 4 - Råstofindvindingstilladelser uden for graveområder

Uden for graveområderne, herunder i råstofinteresseområder, vil der som udgangspunkt ikke kunne meddeles råstofindvindingstilladelse. Regionen kan undtagelsesvist og i begrænset omfang meddele tilladelse hvis særlige forhold taler for indvindingen og hvor en tilladelse kan meddeles efter en konkret vurdering ift. råstoflovens §3-afvejning.

5.4.1 Redegørelse – Råstofindvindingstilladelser uden for graveområder

En ny råstofindvinding vil altid påvirke det område den skal ligge i. Derfor vil regionen altid se på om den påtænkte indvinding ligger inden for graveområder i planen og dermed har det nødvendige planmæssige grundlag.

Undtagelsesvist kan regionen meddele tilladelse til indvinding uden for de udlagte graveområder, hvis særlige forhold taler for det.

Særlige forhold der taler for at meddele indvindingstilladelse uden for graveområde, er:

- indvinding af rødbrændende ler i det åbne land, hvis det ikke er i strid med andre væsentlige hensyn og hvor den årlige indvinding begrænses til nogle uger ad gangen. Gravning og efterbehandling skal foregå, så der ikke sker terrænujævning.
- ved kortvarig indvinding i forbindelse med større vejprojekter (sidetag). I sådanne tilfælde skal indvindingen være tidsmæssigt begrænset til at omfatte den periode anlægsarbejdet er i gang.
- et særligt råstof, der ikke er tilgængeligt i udlagte graveområder, og hvor der er et dokumenteret behov for det specifikke råstof.

Indvinding udenfor graveområder kan kun finde sted, hvis det er foreneligt med hensynet til de øvrige interesser i området.

5.5 Retningslinje 5 - Efterbehandling

Efterbehandlingen af en råstofgrav skal fremgå som en konkret efterbehandlingsplan i råstoftilladelsen. Ansøger skal udarbejde efterbehandlingsplanen og planen skal godkendes af regionsrådet og kommunalbestyrelsen skal høres, jf. råstoflovens § 10 og 10a.

5.5.1 Redegørelse - Efterbehandling

Efterbehandlingen af en råstofgrav planlægges i samspil mellem især lodsejer og indvinder samt kommunen. Råstofindvinding ændrer oftest landskabet betydeligt og dermed også levevilkår for dyre- og planteliv. Ved at efterbehandle til natur gives der mulighed for at skabe nye naturområder samt nye eller forbedrede levesteder for plante- og dyreliv.

Ved at efterbehandle til natur inden for de udpegede økologiske forbindelser sikres det, at forbindelsen mellem eksisterende naturområder forbliver eller forbedres.

Tekstboks 5: Andre forhold ved efterbehandling

Hvor det er hensigtsmæssigt, bør efterbehandlingen tilrettelægges så der tages højde for at udvikle og fremme natur og biodiversitet.

Råstofgrave skal inden for de økologiske forbindelser som udgangspunkt efterbehandles til natur. Eksisterende økologiske forbindelser er områder, der danner forbindelse mellem eksisterende naturområder med mulighed for vandring og spredning af arter af vilde dyr og planter. Der planlægges for de økologiske forbindelser i forbindelse med kommuneplanlægningen.

5.6 Retningslinje 6 - Tillæg til råstofplanen.

Regionsrådet vil hvert 4. år vurdere om råstofplanen, herunder grave- og interesseområderne, har behov for justeringer eller revision jf. § 6a, stk. 7 i råstofloven. I den forbindelse kan det også vurderes, om der i stedet er behov for tillæg til planen.

Mellem beslutningerne om revision forventer Region Syddanmark ikke at udarbejde tillæg til råstofplanen med mindre helt særlige, dokumenterede forhold taler herfor.

6. Udlæg af graveområder og interesseområder

De grave- og interesseområder, der indgår i Råstofplan 5, kan ses på et interaktivt kort på regionens hjemmeside (åbn hjemmesiden [Forslag til Råstofplan 5](#)).

For nye graveområder er der udarbejdet miljørapporter. På regionens hjemmeside findes miljørapporterne og regionsrådets begrundelse for valget af udlæg og de konkrete afgrænsninger (åbn hjemmesiden [Forslag til Råstofplan 5](#)).

6.1 Graveområder for sand, grus og sten

Graveområder for sand, grus og sten i Råstofplan 2020 videreføres i Råstofplan 5. En række delarealer er dog taget ud af graveområderne for sand, grus og sten. Baggrunden er dels at arealerne er færdiggravede, dels at regionen ved kortlægning af restarealer i gamle graveområder har fået klarlagt på hvilke arealer, der er en potentiel råstofressource.

Under indkaldelsen af idéer og forslag til indholdet i den nye råstofplan, har regionen modtaget en række ønsker til nye graveområder. Derudover har regionen taget initiativ til udlæg af nye graveområder på baggrund af revurdering og geologisk kortlægning af interesseområder på Fyn.

Som en del af miljøvurderingen af råstofplanen er der udarbejdet miljørapporter for de arealer der potentielt kan udlægges som nye graveområder for sand, grus og sten.

På baggrund af miljørapporterne for de konkrete ønsker til nye graveområder og på baggrund af den fastlagte strategi for forsyningen med sand, grus og sten udlægges regionsrådet 43 områder enten som nye graveområder eller som udvidelse af eksisterende graveområder for sand, grus og sten. Områderne fremgår af Tabel 1.

De nye områder udgør sammen med de områder der er videreført fra Råstofplan 2020 de udlagte graveområder for sand, grus og sten i Råstofplan 5.

Tabel 1. Nye graveområder for sand, grus og sten.

Område	Kommune	Områdenavn	Bemærkninger
Fyn	Assens	Barløse	Udvidelse af graveområde for sand, grus og sten
		Brylle	Udvidelse af graveområde for sand, grus og sten
		Jordløse	Nyt graveområde for sand, grus og sten
		Sø Søby	Nyt graveområde for sand, grus og sten
		Tommerup	Nyt graveområde for sand, grus og sten
	Faaborg-Midtfyn	Bramstrup	Udvidelse af graveområde for sand, grus og sten
		Korinth	Nyt graveområde for sand, grus og sten
		Sdr. Næså	Nyt graveområde for sand, grus og sten
		Tarup-Davinde	Udvidelse af graveområde for sand, grus og sten
	Kerteminde	Birketved	Nyt graveområde for sand, grus og sten
		Langeskov	Udvidelse af graveområde for sand, grus og sten
		Rynkeby	Nyt graveområde for sand, grus og sten
		Rønninge	Nyt graveområde for sand, grus og sten
	Middelfart	Vejlbj	Nyt graveområde for sand, grus og sten
	Nordfyns	Krogsbølle	Udvidelse af graveområde for sand, grus og sten
		Melby	Udvidelse af graveområde for sand, grus og sten
	Nyborg	Melby Nord	Nyt graveområde for sand, grus og sten
		Svindinge	Udvidelse af graveområde for sand, grus og sten

Område	Kommune	Områdenavn	Bemærkninger
Sydvestjylland	Odense	Davinde	Udvidelse af graveområde for sand, grus og sten
		Volderslev	Udvidelse af graveområde for sand, grus og sten
	Svendborg	Kirkeby Sand	Nyt graveområde for sand, grus og sten
		Lundeborg Kwartssand	Udvidelse af graveområde for sand, grus og sten
		Skårup	Nyt graveområde for sand, grus og sten
	Esbjerg	Kalvslund	Nyt graveområde for sand, grus og sten
		Tjæreborg Mark	Udvidelse af graveområde for sand, grus og sten
	Varde	Roust	Nyt graveområde for sand, grus og sten
	Vejen	Veerst	Nyt graveområde for sand, grus og sten
		Fæsted - Fæsted Engvej	Nyt graveområde for sand, grus og sten
Sønderjylland		Fæsted - Kamstrupvej	Nyt graveområde for sand, grus og sten
	Haderslev	Oksenvad	Nyt graveområde for sand, grus og sten
	Tønder	Øster Gasse	Udvidelse af graveområde for sand, grus og sten
	Aabenraa	Andholm	Udvidelse af graveområde for sand, grus og sten
		Hønsnap	Udvidelse af graveområde for sand, grus og sten
		Kollund	Udvidelse af graveområde for sand, grus og sten
		Lovtrup	Nyt graveområde for sand, grus og sten
		Mjølås	Udvidelse af graveområde for sand, grus og sten
		Sdr. Hostrup	Nyt graveområde for sand, grus og sten
		Uge Nord	Udvidelse af graveområde for sand, grus og sten
		Årtoft Mark	Nyt graveområde for sand, grus og sten
Trekantområdet	Kolding	Frøruprød	Nyt graveområde for sand, grus og sten
		Lejrskov	Udvidelse af graveområde for sand, grus og sten
	Vejle	Frederikshåb	Udvidelse af graveområde for sand, grus og sten
		Sødover	Udvidelse af graveområde for sand, grus og sten

6.2 Interesseområder for sand, grus og sten

Hovedparten af interesseområderne for sand, grus og sten i Råstofplan 2020 videreføres i Råstofplan 5.

Et antal delarealer er dog taget ud. Baggrunden er, at der er foretaget en gennemgang af eksisterende data i alle interesseområder.

På Fyn er der desuden udført supplerende geologisk kortlægning af råstofressourcen i en række interesseområder. Det har ført til at nogle af områderne udlægges som nye graveområder, mens andre tages ud af råstofplanen.

Der udlægges ikke nye interesseområder for sand, grus og sten i Råstofplan 5.

6.3 Graveområder for teglværksler og bentonit

Graveområder for ler i Råstofplan 2020 videreføres i Råstofplan 5.

En række delarealer er dog taget ud af graveområderne for rødbrændende ler på Fyn. Baggrunden er at arealerne er færdiggravede eller det vurderes, at der ikke er en lerressource.

Under indkaldelsen af idéer og forslag til indholdet i den nye råstofplan, har regionen modtaget en række ønsker til nye graveområder.

Som en del af miljøvurderingen af råstofplanen er der udarbejdet miljørapporter for de arealer der potentielt kan udlægges som nye graveområder for rødbrændende ler.

På baggrund af miljørapporterne for de konkrete ønsker til nye graveområder og på baggrund af den fastlagte strategi for forsyningen med ler udlægger Regionsrådet seks områder enten som nye graveområder eller som udvidelse af eksisterende graveområder for rødbrændende ler. Områderne fremgår af Tabel 2.

De nye områder udgør sammen med de områder der er videreført fra Råstofplan 2020 de udlagte graveområder for ler i Råstofplan 5.

Tabel 2. Nye graveområder for rødbrændende ler.

Område	Kommune	Områdenavn	Bemærkninger
Fyn	Assens	Basselund	Udvidelse af graveområde for rødbrændende ler
		Hesle	Nyt graveområde for rødbrændende ler
		Vedtofte	Nyt graveområde for rødbrændende ler
		Voesbjerg	Udvidelse af graveområde for rødbrændende ler
		Ørsbjerg	Nyt graveområde for rødbrændende ler
	Svendborg	Heldagergård	Nyt graveområde for rødbrændende ler

6.4 Interesseområde for ler og bentonit

Interesseområder for ler og bentonit i Råstofplan 2020 videreføres i Råstofplan 5.

Regionen har dog udtaget interesseområder Esbjerg, Varde og Vejen Kommuner. Baggrunden er dels, at der ikke længere er aktive teglværker i denne del af regionen og dels, at der ikke er dokumentation for at der er ler egnet til teglfremstilling på arealerne. Interesseområder i Sydvestjylland, hvor der foretaget en kortlægning der dokumenterer en råstofressource, indgår fortsat i Råstofplan 5.

Derudover er der foretaget mindre justeringer af interesseområder på baggrund af private kortlægninger og hvor ressourcen er udnyttet.

6.5 Graveområder for klæg

Graveområderne for klæg i Råstofplan 2020 videreføres i Råstofplan 5.

Under indkaldelsen af idéer og forslag til indholdet i den nye råstofplan, har regionen modtaget et ønske om et nyt graveområde. Arealet er i Råstofplan 2020 udlagt som interesseområde

Som en del af miljøvurderingen af råstofplanen er der udarbejdet en miljørapport for arealer der potentielt kan udlægges som nyt graveområde for klæg.

På baggrund af miljørapporten for det konkrete ønske til nyt graveområde og på baggrund af den fastlagte strategi for forsyningen med klæg udlægger regionsrådet et nyt graveområde for klæg. Områderne fremgår af Tabel 3.

Det nye område udgør sammen med de områder der er videreført fra Råstofplan 2020 de udlagte graveområder for klæg i Råstofplan 5.

Tabel 3. Nye graveområder for klæg.

Område	Kommune	Områdenavn	Bemærkninger
--------	---------	------------	--------------

Sønderjylland	Tønder	Astrup	Nyt graveområde for klæg

6.6 Interesseområder for klæg

Interesseområderne for klæg i Råstofplan 2020 videreføres i Råstofplan 5.

En del af interesseområderne i Råstofplan 2020 er beliggende inden for Natura 2000 område. Arealerne er oprindeligt udlagt i Råstofplan 2012, hvor det dengang blev vurderet, at da der ikke er foretaget en afvejning med andre sektorinteresser og der i øvrigt ikke følger rettigheder med udlæg af interesseområder, er disse ikke omfattet af forbuddet mod planlægning for råstofindvinding i Natura 2000 områder (habitatbekendtgørelsens § 5). Der blev derfor ikke indhentet en planlægningsstilladelse.

I forbindelse med revision af Råstofplan 2020 har regionen fundet anledning til at genoverveje lovligheden af udlæggene af interesseområder inden for Natura 2000 områder. Udlæg af interesseområder medfører restriktioner, der skal sikre muligheden for at råstofferne senere kan udnyttes. Det betyder at interesseområderne principielt kan være til hinder for gennemførelsen af de statslige Natura 2000 planer. Det vurderes derfor at udlæg af interesseområder er omfattet af planlægningsforbuddet i habitatbekendtgørelsens § 5.

De syv eksisterende interesseområder beliggende i Natura 2000 områder, og som er udlagt uden planlægningsstilladelse, videreføres derfor ikke i Råstofplan 5.

Regionen vurderer, at dette ikke er af betydning for forsyningssikkerheden, da man som tidligere nævnt ikke kan forvente at få tilladelse til råstofindvinding uden for graveområder.

De øvrige interesseområder for klæg videreføres fra Råstofplan 2020 til Råstofplan 5

Der udlægges ikke nye interesseområder for klæg i Råstofplan 5.

¹ COWI 2020, Transportstrømme af råstoffer i Region Syddanmark

² Metabolic 2020, Del 2: Hvordan realiseres bæredygtig råstofforvaltning